

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Zkušenosti doprovázejících organizací při
realizaci dohod o výkonu pěstounské péče**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Michaela Kubatová

Vedoucí práce: Mgr. Aleš Novotný

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Zkušenosti doprovázejících organizací s realizací dohod o výkonu pěstounské péče*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národní registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2017

Michaela Kubatová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Aleši Novotnému, za pomoc, připomínky a zkušenosti po dobu vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří souhlasili se spoluprací při výzkumu v praktické části bakalářské práce. Velký dík patří i mé rodině a přátelům za podporu a trpělivost, kterou mi poskytli.

Zkušenosti doprovázejících organizací při realizaci dohod o výkonu pěstounské péče

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá názory sociálních pracovníků v doprovázejících organizacích, které se týkají dohod o výkonu pěstounské péče a standardů kvality, které byly uzákoněny novelizací zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretická část a praktická část. Teoretická část se zabývá rodinou jako takovou, jejími funkcemi, formami náhradní rodinné péče v České republice. Dále vyjmenovává a popisuje formy náhradní rodinné péče a zvláštní kapitolu věnuje pěstounské péči. V dalších částech se zabývá procesem a zprostředkováním pěstounské péče. Teoretická část této práce zahrnuje i dohodu o výkonu pěstounské péče a nezapomíná ani na standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí.

Praktická část bakalářské práce popisuje výzkumné šetření, které mělo za cíl zjistit zkušenosti pověřených osob a OSPOD s realizací činností v rámci doprovázení pěstounských rodin. Dalším cílem bylo zjistit rozhodující faktory pro realizaci dohod o výkonu pěstounské péče a v neposlední řadě zjistit jak standardy kvality sociálně-právní ochrany ovlivňují výkon pěstounské péče.

Pro výzkumné šetření byly určeny tři výzkumné otázky: 1. Jaké aspekty doprovázení pěstounských rodin jsou rozhodující pro optimální realizaci dohod o výkonu pěstounské péče u pověřených osob a OSPOD? 2. Jaké výhody nebo nevýhody přináší podepsání dohod o výkonu pěstounské péče s pověřenou osobou a jaké s OSPOD? A 3. Jaký názor mají pověřené osoby na zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany a jak tyto dle jejich názoru ovlivňují výkon dohody pěstounské péče?

V praktické části byla aplikována metoda kvalitativního šetření. Při sběru informací byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumným souborem bylo celkem 7 respondentů z toho 5 sociálních pracovníků a 2 pečující osoby z Jihočeského kraje.

Z výsledku, které vyšly z kvalitativního šetření, je patrné, že novelizace zákona přinesla do oblasti sociálně-právní ochrany dětí spoustu pozitivních

změn. Jak sociální pracovníci, tak pečující osoby uvádí, že díky novelizaci zákona se lepší přístup k pěstounské péči ze všech stran a dostává se do podvědomí široké veřejnosti. Zavedení povinné dohody o výkonu pěstounské péče způsobilo založení nových organizací, které se doprovázením zabývají. Díky dohodě o výkonu pěstounské péče platí pro všechny pěstouny stejná práva a povinnosti vyplývající ze zákona, což je podle sociálních pracovníků přínosné. Všichni klíčoví pracovníci se shodli na důležitosti standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí i když přiznávají, že je ještě spousta věcí, na kterých se musí zapracovat.

Klíčová slova:

Pěstounská péče; dohoda o výkonu pěstounské péče; standardy kvality; sociálně-právní ochrana dětí

Experience of accompanying organisations by the realisation of agreements about the foster care.

Abstract

The Bachelor thesis focuses on social workers in accompanying organizations and their opinions on *The Agreements on the performance of foster care* and on the *Quality standards* based on Act no. 359/1999 Coll., on socio-legal child protection (SLP), as amended.

The thesis has two main sections, a theoretical section and a practical one. The first section deals with family; its functions and existing forms of substitute family care in the Czech Republic. The next part of the theoretical section names and describes various forms of substitute family care and devotes a special chapter to the case of foster care. The following part focuses on the process of the foster care mediation. The theoretical part also includes *The Agreements on the performance of foster care* and deals with *SLP Quality standards*.

The second practical section describes empirical research that analyses experience of charged persons and OSPOD (Authority for social and legal protection of children) with the performance of activities related to accompaniment of the foster families. The goal of the research is to unravel factors which contribute to the successful fulfilment of *The Agreements on the performance of foster care* and to analyse how the *SLP Quality standards* affect the performance of the foster care.

The empirical research relied on three research questions: 1. What aspects of the foster families accompaniment contribute to the optimal/successful fulfilment of *The Agreements on the performance of foster care* in the case of charged persons and in the case of OSPOD? 2. What are the advantages and disadvantages of entering into *The Agreements on the performance of foster care* with charged persons and with OSPOD? 3. What is the opinion of charged persons on the *SLP Quality standards* and how do these standards, according to their opinion, affect the performance of *The Agreement on the performance of foster care*?

The practical part applied the tools of qualitative research. The data gathering relied on semi-structured interviewing. The research sample included seven respondents: five social workers and two adult care providers from South of the Czech Republic.

The results of the qualitative analysis show that the amendment of the act had a number of positive outcomes in the area of the SLP. Both social workers and adult care providers agree that the amendment of the act improved and broadened the access to the foster care and increased public awareness about the foster care. The introduction of the compulsory *Agreement on the performance of foster care* led to the establishment of new organizations that focus on the accompaniment of foster families. Furthermore, according to social workers, the fact that due to the introduction of *The Agreement on the performance of foster care* all foster parents now have the same legal rights and obligations is a considerable contribution. All key workers agreed on the crucial importance of the *SLP Quality standards*. However, they also suggested that there are numerous issues that still need to be improved.

Keywords:

Foster care; foster care agreement; quality standards; social-jurist protection of children

Obsah

Úvod	10
1. Současný stav.....	12
1.1. Rodina.....	12
1.1.1. Funkce rodiny	12
1.1.2. Dělení rodiny podle funkčnosti	13
1.1.3. Selhání rodiny.....	14
1.2. Formy náhradní rodinné péče	15
1.2.1. Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče	15
1.2.2. Osvojení (adopce).....	15
1.3. Pěstounská péče	16
1.3.1. Pěstounská péče na přechodnou dobu	17
1.3.2. Historie pěstounské péče	18
1.3.3. Pěstouni	19
1.3.4. Osoba pečující a osoba v evidenci.....	20
1.4. Proces pěstounské péče.....	21
1.4.1. Žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči.....	21
1.5. Zprostředkování pěstounské péče	22
1.5.1. Příchod dítěte do nové rodiny.....	23
1.5.2. Příspěvky a odměny na pěstounskou péči	24
1.6. Dohoda o výkonu pěstounské péče.....	27
1.6.1. Novela z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.....	28
1.6.2. Obsah a smysl dohody o výkonu pěstounské péče.....	28
1.6.3. Práva a povinnosti pěstounů	29
1.7. Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí.....	33
2. Cíl práce a výzkumné otázky	36
1.8. Cíl práce.....	36
1.9. Výzkumné otázky	36
3. Metodika	37
1.10. Použité metody.....	37
1.11. Charakteristika výzkumného souboru.....	37
4. Výsledky.....	39

1.12.	Povinné uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče.....	39
5.	Diskuse	48
6.	Závěr	52
7.	Zdroje.....	54
8.	Přílohy:	59
9.	Seznam použitých zkratek	64

Úvod

Tématem bakalářské práce je „*Zkušenosti doprovázejících organizací při realizaci dohod o výkonu pěstounské péče*“. Když jsem začala přemýšlet o tématu mé bakalářské práce, věděla jsem, že se chci zaměřit na rodinu a na děti. Jsem přesvědčená o tom, že rodina je jedna z nejdůležitějších a nejlepších věcí, kterou v životě máme. Bohužel, ne každý se narodí do fungující rodiny, která mu připraví dobré zázemí a podmínky pro start do života. O tom mě přesvědčila i praxe v rámci studia v Dětském centru Jihočeského kraje ve Strakonících.

V budoucnu bych se chtěla věnovat pomoci dětem a jejich rodinám. Proto jsem si toto téma vybrala a chtěla jsem zjistit více o této problematice. Zajímaly mě pohledy, názory a zkušenosti jak sociálních pracovníků, kteří se věnují problematice pěstounské péče, tak pohledy a zkušenosti pečujících osob.

Sociální pracovníci v doprovázejících organizacích i OSPOD se musejí neustále vzdělávat a pracovat i na osobním rozvoji. Je důležité, aby se vyznali v legislativě, která se neustále mění. Sociální pracovníci by měli mít schopnost pracovat, komunikovat a pomáhat druhým. Jejich práce je různorodá a přináší spoustu nečekaných situací. Důležité je vzdělání a spolupráce i ze strany pečujících osob.

Informace pro získání dat k praktické části bakalářské práce jsem využila kvalitativního výzkumu. Využila jsem metodu dotazování s technikou polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořilo celkem sedm respondentů z toho pět sociálních pracovníků doprovázejících organizací a dvě pečující osoby z Jihočeského kraje. Výzkum proběhl od února 2017 do dubna 2017.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit zkušenosti s realizací dohod o výkonu pěstounské péče, důležité faktory pro realizaci dohod a jakým způsobem standardy kvality sociálně-právní ochrany ovlivňují výkon pěstounské péče.

Z kvalitativního šetření je patrné, že dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá pro práci sociálních pracovníků. Zavedení dohody o výkonu pěstounské péče a standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí, berou sociální pracovníci za důležitý krok ke zlepšení pěstounské péče. Jsou si

vědomí toho, že je před nimi ještě velký kus práce a postupem času se bude muset dohoda o výkonu pěstounské péče i standardy kvality sociálně-právní ochrany aktualizovat. Přínosné je podle nich i povinné vzdělávání pěstounů. Jako velkou nevýhodu berou sociální pracovníci v tom, že není uzákoněno přípravné vzdělávání pro příbuzenské pěstouny. Věří, že v budoucnu toto vzdělávání v zákoně bude.

Díky novelizaci zákona a vývoji společnosti se dá říci, že toto téma přestává být v pozadí. Pomalu, ale jistě se tato problematika začíná dostávat do podvědomí široké veřejnosti.

1. Současný stav

1.1. Rodina

Samotné Ministerstvo práce a sociálních věcí uznává, že dojít k jednotné definici rodiny je téměř nemožné. Každý vědecký obor pohlíží na rodinu jinak a má na ni svou definici. Jsou to spíše pohledy, které jsou ovlivněné místem, časem a kulturou (MPSV, 2014a).

Rodina existuje odedávna především proto, aby lidé mohli pečovat o své děti. Je jednotkou lidské společnosti, která je významná pro udržení lidstva. Umožňuje člověku vyrůstat v jeho kultuře a společnosti. Rodina také propojuje generace, vytváří mezi nimi spojitost a solidaritu (Matoušek, 2003).

Měla by být místem uspokojování citových potřeb každého člena, místem přerozdělování ekonomických hodnot, místem průměrné kvality a odpočinku. Rodina dává příležitost k uplatnění trvalých hodnot (Matoušek, 2003).

Je to primární společenská skupina, se kterou dítě přijde do styku a ve které vyrůstá. Okolnosti dějící se kolem dítěte na něho mají největší vliv v nejnižším věku dítěte (v ranném věku) (Bowlby, 2013). Dítěti jsou v této skupině poprvé určeny mantinely, které mu ukazují cestu a díky tomu si je dítě jistější v jeho dalších krocích. Na rodinu působí mnoho vnějších vlivů společnosti, které rodinu ovlivňují a vytvářejí (Matějček, 1999).

1.1.1. Funkce rodiny

Rodina by měla plnit tyto funkce:

1. biologicko – reprodukční funkce: rodina vytváří základ společnosti;
2. sociálně – ekonomická funkce: rodina je nejen důležitým prvkem ekonomického systému společnosti, ale také významným spotřebitelem;
3. ochranná funkce: zabezpečuje životní potřeby všech členů rodiny;
4. socializačně – výchovná funkce: rodina učí dítě začleňovat se do společnosti a připravit ho na život dospělého;
5. rekreace, relaxace, zábava: jedná se o společně strávené chvíle všech členů rodiny;

6. emocionální funkce: rodina vytváří citové zázemí, pocit lásky, jistoty a bezpečí, proto je pro dítě velice podstatná a nenahraditelná. (Čadilová, 2010)

1.1.2. Dělení rodiny podle funkčnosti

Za poruchy rodiny považujeme takové situace, kdy rodina neplní základní úlohy a požadavky dané společenskou normou. Může se jednat o selhání jednoho nebo více členů rodiny, kteří nenaplní určité základní funkce rodiny (Lovasová, 2006).

Z hlediska funkčnosti můžeme členit rodiny na funkční neboli nedotčené, kde má dítě zajištěnou jistotu a bezpečí, prospěch a dobrý rozvoj. Rodiny problémové se potýkají s poruchami některých funkcí rodiny, které jsou schopni řešit sami nebo díky krátkodobé pomoci zvenčí. Tyto poruchy vážněji neohrožují rozvoj dítěte ani rodinný systém. Kdežto dysfunkční rodiny, v nichž se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, ohrožují nejen rodinu jako celek, ale hlavně vývoj a prospěch dítěte. V těchto případech rodina nedokáže poruchu řešit sama, proto je nutné vnější opatření – sanace rodiny. Posledním typem jsou rodiny afunkční. Ty se potýkají s tak závažnými poruchami, že přestávají plnit své úkoly a poslání. Takový typ rodiny dítěti závažným způsobem škodí. V tomto případě nepomáhá ani sanace rodiny a jediné řešení je v odebrání dítěte z rodiny a umístění ho do rodiny náhradní (Gillernová, 2011).

Matoušek využívá pojem *mnohoproblémová rodina*. Označuje tak rodinu, která má dlouhodobě více problémů a nedokáže je řešit vlastními silami ani pomocí sociálních služeb (Matoušek, 2014).

1.1.3. Selhání rodiny

Existuje mnoho příčin, proč rodiny nefungují tak, jak by měli a proč se děti ocitají mimo své biologické rodiny. Ve většině případů však nejde jen o jeden důvod, ale problémů v rodině se nachází více (Náhradní rodina, 2013).

Jedním z důvodů může být například nezájem rodičů se o dítě starat. Rodičovský pud se nemusí dostavit, anebo se starost o dítě může stát složitou situací, s níž si rodiče neumějí poradit a dítě raději opustí. Nebo se o dítě starat nemohou, i když by chtěli. Brání jim v tom zdravotní důvody, hospitalizace, vazba, výkon trestu nebo nepříznivý stav dítěte, který brání péči o dítě v domácím prostředí apod. (Náhradní rodina, 2013).

K selhání rodiny může nastat také v situaci, kdy se rodiče neumějí o své dítě starat. Rodiče si neumí k dítěti vytvořit vztah a jsou neschopni přijmout sociální normy. Kvůli těmto důvodům mohou být děti zneužívané, týrané, zanedbávané a mohou být ohroženy i na životě (Náhradní rodina, 2013).

1.2. Formy náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče (NRP) spadá do pravomoci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Od 1. ledna 2014 vyšel v platnost nový Občanský zákoník (NOZ), který upravuje problematiku náhradní rodinné péče. NRP byla do té doby ukotvena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Tento zákon je novým Občanským zákoníkem zrušen a touto problematikou se nyní zabývá nový Občanský zákoník v části druhé, která je nazvána Rodinné právo (Eliáš, 2014).

Náhradní rodinná péče umožňuje zažít přirozené rodinné prostředí dětem, jež nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. (Smolíková, V., 2014) Jedná se o vztahy založené na slibu. Tato péče je založena na slibu poskytnout dítěti co nejlepší zázemí, které by mělo dostat každé dítě ve funkční rodině (Schoolerová, 2008).

1.2.1. Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče

Pokud nemůže o dítě osobně pečovat ani jeden z rodičů, ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka, je-li to v souladu se zájmy dítěte (Česko, 2012).

Tato forma náhradní rodinné péče je nejvolnější formou. Podmínkou je vyžadování zájmu dítěte. Rozhodnutím soudu je třeba přesně stanovit práva a povinnosti osoby či osob, kterým bude dítě svěřeno do výchovy. Dítě lze svěřit i do společné výchovy manželů (Zezulová, 2012).

1.2.2. Osvojení (adopce)

Podle § 794 z. č. 89/2012 se osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.

„Je to forma náhradní rodinné péče, při které manželé či jednotlivci přijímají opuštěné dítě za vlastní. Při osvojení získají rodiče taková práva a povinnosti, jako by byli biologickou rodinu dítěte. Osvojit si dítě mají možnost manželé nebo manžel či manželka jednoho z rodičů dítěte, ve výjimečném případě i osamělá osoba.“ (Zezulová, 2012, s. 114). Dítě získává pozici

vlastního dítěte, osvojitele mají rodičovskou zodpovědnost a vztahy dítěte s biologickou rodinou zanikají. (Sobotková, Očenášková, 2013).

1.3. Pěstounská péče

Podle § 958 z. č. 89/2012 Sb. může být dítě svěřeno do pěstounské péče (PP) v případě, kdy o dítě nemůže žádný z rodičů ani poručník osobně pečovat.

Pěstounská péče je zvláštní formou náhradní rodinné péče. Je řízená a kontrolována státem. Je zajištěna také hmotnou podporou prostřednictvím dávek ze strany státu (Zezulová, 2012).

Existuje tradiční dlouhodobá pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu (jinak také profesionální), která byla uzákoněna v roce 2006. Pěstoun zastupuje dítě jen v běžných věcech. Zákonnými zástupci dítěte jsou nadále biologičtí rodiče dítěte. Ale jen tehdy pokud nebyli rodiče v rodičovské zodpovědnosti omezeni, nebyli jí zcela zbaveni nebo nebyl výkon rodičů pozastaven. Pěstouni nemají rodičovská práva, nemají ani vyživovací povinnost vůči dítěti, tato práva a povinnosti zůstávají biologickým rodičům (Sobotková, Očenášková, 2013).

Je-li potřeba, stávají se pěstouni postupem času poručníkem dítěte (Sobotková, Očenášková, 2013). Dagmar Zezulová dodává, že o poručnictví se jedná v situaci, kdy se v pěstounské péči ocitne dítě právně volné. Pěstouni se potom mohou stát zákonnými zástupci dítěte, ale nejsou uvedeni v rodném listě dítěte. Tam zůstávají uvedena jména biologických rodičů. Poručníci skládají poručenský slib vůči dítěti, ve kterém se zavazují nejen k převzetí rodičovské zodpovědnosti, ale také ke správě majetku dítěte. (Zezulová, 2012)

Účelem pěstounské péče není přijetí cizího dítěte za vlastní. Zprostředkování svěření dítěte do PP v České republice zajišťují v současné době krajské úřady a MPSV. Upřednostňuje se osobní péče o dítě příbuzným nebo osobou blízkou. PP má přednost před péčí o dítě v ústavech nebo v jiných zařízeních ústavního typu (Zezulová, 2012).

Rodiče mohou děti dle § 959 odst. 2 NOZ požadovat i zpět (to je v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva) (MPSV, 2013a).

Pěstounská péče se týká spíše starších dětí nevhodných pro adopci. Jedná se o děti, které nejsou zcela zdravé, děti odlišného etnika, sourozenecké skupiny a děti, o něž se rodiče zajímají, ale nemají dlouhodobě podmínky pro jejich výchovu (Zezulová, 2012).

Pěstounskou péči můžeme také rozdělovat na individuální (v rodinách) nebo skupinovou. (v SOS vesničkách a podobných zařízeních) (MPSV, 2013a).

1.3.1. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD) umožňuje dítěti vyrůstat v náhradní rodině u proškolených pěstounů a zajišťuje mu tak právo na rodinný život. Nejdéle však po dobu jednoho roku. Tuto formu náhradní rodinné péče navrhuje sociálně právní ochrana dětí (SPOD) a dítě je do ní svěřováno soudem (Macala, 2013).

Existuje zvláštní evidence, ve které jsou zapsáni pěstouni na přechodnou dobu. Tyto pěstouni jsou bráni jako profesionálové. Přepokládá se, že poskytnou dítěti pevné a láskyplné prostředí. Tato péče by měla pomoci dětem vyrovnávat se s traumaty a ztrátami z minulosti. Zároveň by je měla připravit na vstup do tradiční náhradní rodiny, anebo návratu do původní rodiny (Macala, 2013).

Přechodnou dobou se rozumí doba, po kterou není rodič schopen ze závažných důvodů dítě vychovávat. Dále doba, po níž může dát rodič souhlas s osvojením dítěte. A v případě pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není potřeba souhlasu rodiče s osvojením (Macala, 2013).

Na osoby v evidenci je kladen velký důraz na odbornou přípravu pěstounů a jejich další vzdělávání a supervizi. Očekává se od nich spolupráce nejen s rodiči dítěte, ale i spolupráce s budoucí náhradní rodinou. Jsou součástí odborného týmu, který bude poskytovat podporu dítěti i jeho rodině (Macala, 2013).

Tyto osoby dostávají odměnu i v době, kdy o žádné dítě nepečují. Očekává se od nich okamžitá schopnost vzít si dítě a postarat se o něho v krizovém stavu ihned po rozhodnutí soudu (Macala, 2013).

1.3.2. Historie pěstounské péče

Historie pěstounské péče podle Matějčka (1999) začíná již ve starověkém Řecku a Římě u kojných (Matějček, 1999). Kojné byly mladé ženy od 20. až do 30. let schopné 4 až 6 týdnů po porodu svého druhého dítěte poskytnout mateřské mléko i dalšímu (nevlastnímu) dítěti. Ve většině případů kojná svěřené dítě i vychovávala mimo dosah biologických rodičů. Za úhradu byla nájímána nejen vyšší vrstvou, ale také sloužily v nalezincích (Smolíková, 2014).

Ve druhé polovině 20. století se začalo kojným a chůvám říkat „pěstouni“. Pěstounky musely podstupovat lékařské prohlídky, zda jsou zdravé a schopné se o dítě postarat a uživit ho. Děti z nalezinců byly svěřovány kojným většinou z chudých vrstev. Po uplynutí určité doby, většinou po uplynutí šesti let, se děti vracely zpět do nalezinců. Pěstounky dostávaly plat podle věku dítěte. Nepochopitelně čím starší dítě bylo, tím méně peněz pěstounky dostávaly. Tyto podmínky financování neodpovídaly daným potřebám dítěte. V případě, kdy farář dané obce potvrdil, že svěřené dítě žije, byly pěstounky vyplacené nalezincem, ze kterého jim bylo dítě svěřeno (Matějček, 1999).

Zemský výbor v Čechách pro děti a mládež v r. 1902 vytvořil fond, z něhož byl Pražský nalezinec financován a platila se z něho i pěstounská péče. Od r. 1904 vznikají Okresní komise pro péči o mládež starající se o děti opuštěné a osiřelé. V roce 1908 vznikla ve Vídni Ústřední péče o mládež a v Praze Česká zemská komise pro péči o mládež při Zemské školní radě. Koncem války bylo evidováno 15 ústavů (Matějček, 1999).

Podle Matějčka (1999) se za první republiky pěstounská péče dělila na čtyři typy:

1. Pěstounská péče „nalezenecká“: pro děti z nalezinců a sirotčinců. O tyto děti se staraly cizí osoby, u kterých děti pobývaly do určitého věku, poté se vracely do ústavního zařízení. Tzv. ústavní poručenství vykonávalo dohled nad touto pěstounskou péčí, mělo na starosti nejen výběr pěstounů, ale také dozor nad jejich péčí o dítě.

2. Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresní péčí o mládež. Na základě zákona č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských (nařízení č. 29/1930 Sb.). Pěstoun musel mít určité rysy. Osoba vykonávající pěstounskou péči by měla být bezúhonná s trvalým bydlištěm a zaměstnáním, měla by být mladší osobou v dobrém zdravotním a psychickém stavu a měla by být schopná dítěti zaopatřit slušnou výchovu.
3. Pěstounská péče v rodinných koloniích. Za rodinné kolonie se bralo určité území (blízké okolí, vsi) tvořené až dvaceti rodinami, jež byly z pohledu sociálních pracovníků vhodné pro vykonávání pěstounské péče. Těmito koloniemi se usnadňoval dohled nad rodinami, jejich vzájemný kontakt a řešení problémů týkajících se výchovy dítěte.
4. Pěstounská péče na základě soukromé dohody bez soudního jednání mezi biologickými rodiči a pěstouny (Matějček, 1999).

I přes dobré fungování pěstounské péče a její pozitiva při výchově dětí, byla pěstounská péče v roce 1950 zrušena. Důvodem zrušení PP byly názory tehdejšího vládcce, který upřednostňoval kolektivní výchovu. Pokud pěstouni dítě neadoptovali, museli dítě vrátit do společných dětských domovů (A. Mores, M. Damborská).

Dětské domovy neplnily svou funkci a očekávání tak, jak měly. Jejich vliv byl spíše negativní. V roce 1961 začala na povrch vyplouvat myšlenka obnovení pěstounské péče, za kterou se postavili i ředitelé ústavních zařízení (A. Mores, M. Damborská).

Tato situace se začala řešit. Jejím výsledkem bylo legislativní zakotvení upřednostňující výchovu dítěte v náhradní rodinné péči před výchovou ústavní. (zákon č. 94/1963 Sb.). V tomto období se také začínají vytvářet první SOS vesničky. V roce 1973 byl přijat zákon o pěstounské péči (Králičková, 2001).

1.3.3. Pěstouni

Pěstounem se stává fyzická osoba ve chvíli, kdy je vykonatelný rozsudek soudu o svěřeni dítěte do její pěstounské péče. Nejdříve však může nastat doručení předběžně vykonatelného rozsudku, pokud k návrhu některého z účastníků soud vyslovil výjimečně předběžnou vykonatelnost. Pokud ve chvíli, kdy je rozsudek o svěřeni dítěte do pěstounské péče vykonatelný, nepředcházela jiná forma péče téže osoby o dítě, nelze před tímto dnem budoucího pěstouna považovat za „osobu pečující“. Týká se to zejména skutečné péče o dítě, příp. změny péče z péče jiné osoby (Macela, 2015).

Pěstouni se označují jako „osoby pečující“. Oficiálně se nemluví o náhradním rodiči, ale o pěstounovi či osobě pečující o dítě (Sobotková, Očenášková, 2013).

Ovšem je rozdíl mezi tím, co se skrývá pod pojmy „pečovat“ a „být rodičem“. Pod pojmem „pečovat“ se ukrývá odpovědný dospělý člověk, který se umí o dítě postarat a zabezpečit jeho základní potřeby. Dítě vyžaduje nejen péči, potřebuje i výchovu a lásku, jež by mělo dostat hlavně od rodičů. Výchova dítěte je na rozdíl od přirozené péče nejen složitá, ale i dlouhodobá. Výchova umožňuje předávání hodnot, formuluje individualitu dítěte, vzájemné působení mezi rodičem a dítětem a také umožňuje kvalitu vztahů. Každé dítě by mělo mít rodiče, kteří by o něj nejen pečovali, ale také ho vychovávali, dávali mu jistotu lásky a bezpečí a z pohledu psychických potřeb dítěte by byli plně funkčními rodiči (Sobotková, Očenášková, 2013).

Pěstounství zaniká buď právní mocí rozsudku (o změně péče, o zrušení pěstounské péče), nebo dosažením zletilosti dítěte (Macala, 2015).

1.3.4. Osoba pečující a osoba v evidenci

Zákon rozlišuje osobu pečující a osobu v evidenci. Osobou pečující může být pěstoun; osoba, která byla pěstounem či poručníkem dítěte mající nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte; osoba, jíž bylo dítě svěřeno do pěstounské péče; pečující poručník nebo osoba mající dítě v osobní péči a zároveň probíhá soudní řízení o nařízení této osoby stát se poručníkem dítěte. (MPSV, 2012)

Za osobu v evidenci je považována osoba, která může vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a která je vedena v evidenci osob (MPSV, 2012).

1.4. Proces pěstounské péče

1.4.1. Žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči

Proces zprostředkování pěstounské péče má několik po sobě jdoucích fází:

- Podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (OÚORP)
- Posuzování žadatelů OÚORP – seskupí všechny materiál pro zprostředkování a založí spisovou dokumentaci o žadateli.
- Posuzování žadatelů krajským úřadem – krajský úřad zajistí psychologické vyšetření, zhodnocení žádosti posudkovým lékařem a zajistí, aby byla rodina připravena na příchod dítěte.
- Zařazení do evidence – krajský úřad zařazuje žadatele do evidence osob, které mohou zprostředkovat pěstounskou péči díky podkladům předešlého odborného posouzení.
- Výběr pěstouna pro dítě – evidenci dětí hledajících náhradní rodinu vede krajský úřad (KÚ). Výběr vhodné rodiny pro dítě záleží hlavně na určitých požadavcích a dobré přípravě náhradní rodiny.
- Navazování kontaktu s dítětem – rodina, která je pro dané dítě vybraná KÚ, se nejprve seznamuje s dokumenty o dítěti, a poté je realizováno setkání rodičů a dítěte.

V případě zájmů o pěstounskou péči by měli zájemci navštívit oddělení náhradní rodinné péče na úřadu v místě bydliště a připravit se na zdlouhavý postup. V případě přesvědčení a seznámení se s pěstounskou péčí podají zájemci žádost o pěstounskou péči. Vzor žádosti o zařazení do evidence vhodných žadatelů (příloha 1) (Sdružení pěstounských rodin, 2016).

Jde o velké rozhodnutí v životě rodičů i dítěte a to potřebuje čas. Proto délka procesu není nejkratší. Člověk se dozví veliké množství informací, které

musí zpracovat. Díky tomu člověk bude přemýšlet nad tím, co zvládne a co ne, jaký vliv bude mít PP na okolí, do něhož dítě přijde, a jak snížit veškerá rizika (Děti patří domů, 2016).

1.5. Zprostředkování pěstounské péče

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí charakterizuje způsob zprostředkování pěstounské péče. Pokud nikdo z příbuzných či blízkých osob dítěte nepodal návrh na svěřeni dítěte do jejich péče, krajský úřad se snaží sehnat pro dítě vhodné pěstouny z „registru žadatelů“ o pěstounskou péči.

Zakládá se spisová dokumentace dítěte v pěstounské péči. Je zakládána na úřadě obce s rozšířenou působností. Tato dokumentace je zakládána na základě individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD) a pro vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny.

Svou složku má na krajském úřadě i každý žadatel. Složka obsahuje:

- žádost,
- podklad o státním občanství či povolení k trvalému pobytu na území ČR,
- opis z Rejstříku trestů,
- zprávu o zdravotním stavu,
- údaje o sociálních a ekonomických poměrech,
- písemný souhlas s tím, že OSPOD je oprávněn vyhledávat další informace potřebné pro zprostředkování,
- písemný souhlas FO s účastí na přípravě přijetí dítěte,
- hledisko OÚORP k žádosti o pěstounské péči,
- ve složce může být zařazeno i vyjádření dané instituce, s níž je dohoda o výkonu pěstounské péče podepsána, pokud mají žadatelé ve své péči nějaké dítě.

Nejvhodnější pěstouni jsou pro dítě vybíráni podle porovnávání dokumentací (dítěte a žadatele/ů). Najdou-li se vhodní žadatelé, krajský úřad je kontaktuje (Česko, 1999).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje postup při podávání žádosti o zařazení žadatelů do evidence osob žadatelů vhodných vykonávat

pěstounskou péči na přechodnou dobu, kteří žádají o svěřeni dítěte do pěstounské péče.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí v § 19a uvádí, že zprostředkování náhradní rodinné péče se zakládá ve:

- vyhledávání dětí, které potřebují zajistit pěstounskou péči;
- vyhledávání vhodných FO pro výkon pěstounské péče;
- odborné přípravě FO vhodných k přijetí dítěte do rodiny;
- výběr vhodné určité osoby k určitému dítěti a jejich seznámení.

(Česko, 1999).

1.5.1. Příchod dítěte do nové rodiny

Před příchodem dítěte do rodiny běhá každé budoucí pečující osobě hlavou spousta otázek o tom, zda péči zvládnou, jsou si nejistí sami sebou a bojí se toho, co přijde v následujících dnech. Ovšem na vše, co by mělo přijít po příchodu nového člena rodiny, by se měli pěstouni připravit na povinném přípravném kurzu pro žadatele o NRP. Tyto kurzy a přípravu FO zajišťují krajské úřady, ale mohou jimi být pověřeny i různé organizace (Mentrix, 2012). Když se pěstouni dočkají a dozví se, že si mohou přijet pro dítě, o které si zažádali, přepadne je nadšení netrvajícím ale tak dlouho. (Sobotková, Očenášková, 2013).

Po příchodu dítěte do rodiny nastává období sžívání, zvykání, navazování a prohlubování vztahů. Jedná se také o znalecké vedení rodiny (Sobotková, Očenášková, 2013). Děti, jež přicházejí do nových rodin, jsou často děti trpící psychickou deprivací. Deprivace je většinou důsledek nedostatečného uspokojení potřeb dítěte (hlavně biologických, psychických a sociálních) (Kubíčková, 2011). Ať už jde o dítě starší či mladší, bude mu chvíli trvat, než si zvykne na chod domácnosti, do které začalo patřit. V tomto období je dobré, když si udělají pěstouni na dítě čas a věnují se mu, návštěvy a poznávání širší rodiny může počkat (Zezulová, 2012).

Když si dítě zvykne na své nové prostředí, začne testovat své hranice, co může a co ne a kolik toho pěstouni povolí a vydrží. V tomto období se chovají děti různě. Jejich chování se odvíjí podle toho, jaké mají zkušenosti z minulosti.

Některé děti automaticky počítají s tím, že je pěstouni po nějaké době vrátí do dětského domova a nesnaží se navazovat bližší vztahy a silnější city. Opakem mohou být děti, které se dalšího odloučení od nové rodiny bojí a upnou se na ně až nesnesitelným způsobem bez ohledu na soukromí pěstounů. Toto období je pro pěstouny zkouškou jejich trpělivosti. Začínají pochybovat sami o sobě a nejsou si jisti, zda vychovávání dítěte zvládnou. (Zezulová, 2012).

V dalším období už dítě přijme svou novou rodinu a na své místo v ní si zvykne. Pěstouni se smiřují s tím, že čas, který s dítětem neprožili, ani prožít nemohli, nezmění, ani nezničí. Přijmou dítě i sami sebe i s nedokonalostmi, jež mají obě strany. Postupně se začínají vytvářet čím dál pevnější citové vazby mezi členy rodiny a dítě už si začíná zvykat na to, že je doma (Zezulová, 2012).

1.5.2. Příspěvky a odměny na pěstounskou péči

Dávkami pěstounské péče, podle § 47e z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, jsou: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče (Česko, 1999).

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Podle současného vysvětlení je za koordinovanou dávku pokládán pouze příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Ostatní dávky PP jsou brány jako sociální výhody (Macala, 2015). Nárok na tento příspěvek má každé nezletilé nezaopatřené dítě v pěstounské péči. Do 18 let dítěte žádá o příspěvek osoba v evidenci nebo osoba pečující a té jsou peníze vypláceny. Žije-li dítě ve společné domácnosti pěstounských rodin a je nezaopatřené, má nárok na tento příspěvek i po dosažení zletilosti, nejdéle však do 26 let. V tomto případě o příspěvek na úhradu potřeb dítěte žádá zletilé dítě, kterému se příspěvek vyplácí. (Toto neplatí u dětí umístěných v pěstounské péči na přechodnou dobu u osoby v evidenci.) (MPSV, 2013a).

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je odstupňován podle stupně závislosti dítěte na pomoci jiné fyzické osoby (Tabulka 1). (MPSV, 2013a).

Tabulka 1: Příspěvky na úhradu potřeby dítěte podle stupně závislosti

Dítě ve věku	Dítě v lehké závislosti (stupeň I)	Dítě ve středně těžké závislosti (stupeň II)	Dítě v těžké závislosti (stupeň III)	Dítě v úplné závislosti (stupeň IV)
Do 6 let	4.650 Kč	5.550 Kč	5.900 Kč	6.400 Kč
Od 6–12 let	5.650 Kč	6.800 Kč	7.250 Kč	7.850 Kč
Od 12–18 let	6.450 Kč	7.800 Kč	8.300 Kč	8.700 Kč
Od 18–26 let	6.750 Kč	8.100 Kč	8.600 Kč	9.000 Kč

Zdroj: Brožura MPSV ČR. Dávky pěstounské péče.

Odměna pěstouna

Podle § 47i z. č. 359/1999 Sb. má nárok na odměnu pěstouna osoba pečující a osoba v evidenci. Je-li dítě svěřeno do společné péče manželů, nárok na dávku může uplatnit pouze jeden z nich. Dávka odměny pěstouna přísluší pečující osobě i v případě, kdy nezaopatřené dítě pobírá důchod z důchodového pojištění (stejně vysoký či vyšší), a tudíž nemá nárok na proplacení příspěvku na potřeby dítěte (Müllerová, 2013)

Výše odměny osoby pečující za měsíc:

- 8.000 Kč, pečuje-li o 1 dítě;
- 12.000 Kč, pečuje-li o 2 děti;
- 20.000 Kč, pečuje-li alespoň o 3 děti, pečuje-li o 1 dítě, které je závislé na pomoci jiné FO ve středně těžké závislosti (stupeň II.), nebo v těžké závislosti (stupeň III.), anebo v úplné závislosti (stupeň IV.) (Müllerová, 2013).

Výše odměny osoby v evidenci:

- 20.000 Kč, tato částka se vyplácí osobě v evidenci i v případě, že momentálně o žádné dítě nepečuje;
- 24.000 Kč, pečuje-li o 1 dítě, které je závislé na pomoci jiné FO ve středně těžké závislosti (stupeň II.), nebo v těžké závislosti (stupeň III.), anebo v úplné závislosti (stupeň IV.) (Müllerová, 2013).

Za každé další svěřené dítě, o které pěstoun pečuje, se odměna zvyšuje o 4.000 Kč (Portál, 2016).

Odměna pěstouna se považuje za honorář pro účely pojistného na sociální zabezpečení, pojistného neúrazové pojištění a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění (Müllerová, 2013).

Příspěvek při převzetí dítěte (příloha 2. formulář)

Příspěvek je vyplácen osobě pečující, která převezme dítě do pěstounské péče. Tento příspěvek náleží pečující osobě jen jednou. Výše příspěvku činí:

- 8.000 Kč, jde-li o dítě do 6 let;
- 9.000 Kč, jde-li o dítě od 6 let do 12 let;
- 10.000 Kč, jde-li o dítě od 12 let do 18 let (Müllerová, 2013).

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, podle § 47m, má nárok na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla osoba, která má do PP svěřené nejméně tři děti. Vozidlo používá k osobní přepravě dětí, a ne pro výdělečnou činnost. Pečující osoba pořídila osobní motorové vozidlo, anebo zařídila jeho nezbytnou celkovou opravu (Česko, 1999).

Výše příspěvku je 70 % z pořizovací ceny vozidla či jiných výdajů na opravy. Maximální výše je však 100.000 Kč. Součet příspěvků na motorové vozidlo nesmí den před podáním žádosti v posledních po sobě jdoucích deseti kalendářních letech přesáhnout 200.000 Kč (Müllerová, 2013).

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Tento příspěvek je určen osobám, které byly do svých 18. narozenin umístěné v pěstounské péči – jak u osob pečujících, tak u osob v evidenci. K tomuto dni zanikají pěstounská péče a nároky na úhradu potřeb dítěte. Příspěvek je možné vyplatit pouze jednou, a to jednorázově v hodnotě 25.000 Kč (Müllerová, 2013).

1.6. Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou řídicí se zákonem č. 500/2004 Sb., správního řádu, až na výjimky stanovené v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Jestliže bude osoba pečující či osoba v evidenci nespokojena s plněním dohody o výkonu PP pověřenou osobou, může se obrátit na KÚ, který pověření vydal a který kontroluje výkon sociálně-právní ochrany této osoby. Také osoba pečující či osoba v evidenci má možnost změnit subjekt, s nímž má dohodu uzavřenou bez udání důvodu (MPSV, 2012).

Dohoda stanovuje práva a povinnosti pěstounů a druhé strany. Dohoda je upravována podle specifických potřeb rodiny a dítěte (MPSV, 2012).

Cílem dohody o výkonu pěstounské péče je zajištění pomoci pěstounům a dalším osobám pečujícím o děti na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Jsou kladeny nároky na osoby, které převezmou dítě do péče a je nutné jim poskytnout nejen poradenské činnosti, ale také jim pomáhat při řešení běžných problémů (MPSV, 2012).

Převzetí dítěte do nahrazující péče klade značné nároky na osoby, které do péče dítě převzaly a je třeba jim věnovat pozornost z hlediska poradenské činnosti, ale také jim pomáhat při řešení běžných problémů v oblasti sociální, výchovy apod. (Macala, 2015).

Dohodu může vypovědět pečující osoba bez udání důvodů, či v případě uzavírání dohody s jiným subjektem. Subjekt může vypovědět dohodu z několika důvodů:

1. Pro závažné a opakované porušování povinností, ke kterým se osoba pečující nebo osoba v evidenci zavázala v dohodě.
2. Pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu PP.
3. Pro odmítnutí přijetí dítěte do PPPD bez vážného důvodu. (MPSV, 2012).

1.6.1. Novela z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

S novelizací zákona má každá pečující osoba povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. OSPOD nabídne pěstounům uzavření dohody a informuje je o možnosti uzavřít dohodu s jinými subjekty. Osoba pečující a osoba v evidenci si může vybrat jiný subjekt, se kterým dohodu uzavře (musí k tomu mít souhlas příslušného OSPOD). Může jít o obecní úřad, jiný OÚORP, krajský úřad nebo to může být jiná pověřená osoba. V případě, kdy se pěstouni rozhodnou uzavřít dohodu s jiným subjektem, musí o tom informovat OSPOD (MPSV, 2012).

Osoby pečující musí uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče do 30 dnů od svěřeni prvního dítěte do péče. Stejně tak musí dohodu podepsat do 30 dnů osoby, které byly zařazeny do evidence osob. Osoby mající možnost vykonávat PPPD uzavírají smlouvu jen s krajským úřadem (MPSV, 2012).

Orgány, se kterými mají pečující osoby uzavřenou dohodu, mají povinnost sledovat naplňování dohody nebo správní rozhodnutí. Minimálně jednou za dva měsíce musí být v osobním kontaktu s pečující osobou i se svěřeným dítětem. Není-li dohoda uzavřena přímo s OSPOD, mají orgány povinnost podávat příslušnému OSPOD zprávu jednou za půl roku (MPSV, 2012).

1.6.2. Obsah a smysl dohody o výkonu pěstounské péče

Dohoda nesmí být v rozporu s rozhodnutím soudu, který rozhodl o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Je-li vypracován IPOD, musí s ním být dohoda vždy v harmonii. Obsahem dohody jsou podrobnosti týkající se výkonu práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci. Při uzavírání dohody či vydávání rozhodnutí o výkonu pěstounské péče se bere ohled nejen na IPOD a zájmy dítěte, ale také na potřeby pečujících osob a osob v evidenci (Sdružení pěstounských rodin, 2016).

Individuální plán ochrany dítěte:

Individuální plán ochrany dítěte je plán, v němž je zpracována práce s dítětem a jeho rodinou a dalšími blízkými osobami dítěte. Tento plán vytváří

orgán sociálně-právní ochrany dětí s pomocí rodiny dítěte. Vypracování IPOD je povinné pro děti, které jsou zařazené v evidenci OSPOD po 1. lednu 2013 (MPSV, 2014b).

Účelem IPOD je stanovit cesty, jež by měly řešit dopady nevhodné či nedostatečné péče o dítě. Měl by rodině i OSPOD dávat jasný a konkrétní plán, jak postupovat. Mělo by z něho vyplývat, jak se bude hodnotit pokrok v rodině (Pémová, 2012).

IPOD se soustředí na dva hlavní subjekty, na dítě a jeho rodiče, ale v potaz bere i vliv dalších příbuzných. IPOD by měl odpovídat individuálním požadavkům a možnostem určité rodiny. Díky tomuto prostředku dochází ke zlepšování situací jak u dítěte, tak v rodině. IPOD je flexibilní postup, ve kterém dochází ke změnám. Změny se musí posuzovat ve vztahu k potřebám dítěte a z pohledu rodičů (Pémová, 2012).

1.6.3. Práva a povinnosti pěstounů

Podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb. má osoba pečující a osoba v evidenci:

a) Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě:

Jedná se o pomoc, která zajišťuje krátkodobou péči o svěřené děti v době, kdy pěstouni nemohou / nejsou schopni se o svěřené dítě postarat. Jedná se o dobu, kdy je pečující osoba či osoba v evidenci nemocná, jde o časový úsek po narození se biologické dítě pěstounům – po dobu hospitalizace matky, jedná-li se o vyřizování osobních věcí pěstounů, nebo pokud nastane smrt blízké osoby (Macala, 2013).

Poskytování této pomoci je potřeba důkladně naplánovat, hlavně u malých dětí, s ohledem na jejich individualitu. Pěstouni a osoby, jež budou s péčí o dítě pomáhat, by se měli domluvit jak, kdy a kde si budou dítě předávat. Důležité jsou také informace o dítěti a o situacích, které by mohly nastat v průběhu hlídání (např. zdravotní stav). Osoba hlídající dítě si může hlídání proplatit, proto je důležité, aby byl sepsán kontrakt ohledně hlídání, kde je dohodnuta i forma úhrady služby, na kterou pěstouni dostávají příspěvek. Cena za hlídání

by neměla přesahovat normu na daném území. Osoba hlídající by měla být proškolená a má vždy za dítě odpovědnost (Macala, 2013).

Tuto pomoc mohou poskytovat nejen osoby blízké, ale také komunitní a mateřská centra, dobrovolníci, paní na hlídání, další pěstounské rodiny atd. (Macala, 2013).

b) Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň 2 let:

Této formě se také jinak říká respitní péče (krátkodobá). Využívá se až po určité době, co dítě přišlo do rodiny a zvyklo si na ni, aby u dítěte nedošlo k dalšímu traumatu. Slouží hlavně k psychickému odpočinku pěstounů od celodenní péče o děti, které mají většinou speciální potřeby. Je možné využít hlídání dětí přes den, kdy si osoby pečující odpočinou, aniž by dítě muselo opouštět domov i přes noc (např. příměstské tábory) (Macala, 2013).

Touto službou je zajištěna péče o dítě jako taková. Mají-li pěstouni zájem, mohou dítěti připlatit za stravu a ubytování (Macala, 2013).

Péči lze zajistit možnými pobyty s terapeutickým programem, které jsou zaměřené na potřeby dětí v NRP, na normálních dětských táborech, ale i stejným způsobem jako krátkodobá péče (Macala, 2013).

c) Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců:

Tuto pomoc poskytuje OÚ, KÚ či pověřená osoba. Jde o pomoc, která je již nad rámec poradenství a měla by být bezplatná. Je ale možné, že bude potřeba intenzivnější pomoc, a tudíž i potřeba finanční účasti pečujících osob (Macala, 2013).

Terapeutická sezení nejsou určena jen pro osoby pečující, ale také pro jejich děti. Potřebného odborníka zajistí subjekt, s nímž je podepsaná smlouva. Tato odborná pomoc musí být v souladu s IPOD (Macala, 2013).

d) Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče dítěte:

Zvyšování znalostí a dovedností osob pečujících a osob v evidenci se zaměřuje hlavně na získávání nových informací a schopností v oblasti péče o dítě, změnách spojených se vzděláním a vývojovými fázemi dětí, při péči o děti ze specifických skupin (dětí jiného etniky, zdravotně postižené, zanedbávané, zneužívané, týrané a sourozenecké skupiny), zabývá se i krizovými situacemi, návratem dítěte do původní rodiny, nebo jeho odchodem do náhradní rodiny a tím, jak připravit dítě na jeho osamostatnění, které přichází s dovršením 18. roku života, odchodem z NRP (Macala, 2013).

Zvyšování znalostí a dovedností zajišťuje subjekt, s nímž má osoba pečující uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Vzdělávání by mělo proběhnout pod vedením odborně kvalifikovaných osob. Možnost je zařídit školení i u organizací které pořádají akreditované kurzy podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách (Macala, 2013).

e) Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích:

Tato povinnost slouží k ucelení kompetencí a vzdělání osob pečujících a osob v evidenci. Vzdělávací plány slouží k tomu, aby se pečující osoby dozvěděly nové informace a orientovaly se na ty dané znalosti a dovednosti, které jsou pro osobu pečující v určitý čas nejdůležitější.

Povinnost lze splnit i osobní odbornou konzultací týkající se daného vzdělávacího tématu. Okruhy orientované na toto vzdělávání jsou uvedeny v oddíle o právu na zajištění bezplatné možnosti vzdělání (Macala, 2013).

f) Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí:

Sledování naplňování dohody provádí vždy zaměstnanec poskytovatele. Každá rodina má přiděleného svého sociálního pracovníka, který by měl být seznámený se situací v náhradní rodině. Tento zaměstnanec je ve stálém osobním kontaktu nejen s osobami pečujícími, ale také s dítětem samotným. Díky tomuto kontaktu s rodinou může zaměstnanec včas odhalit možná rizika a předejít jim (Macala, 2013).

Zaměstnanec se nechová jako osoba nadřazená, ale jako osoba na stejné úrovni, která sice vykonává kontrolu PP a opatruje tak dítě i osoby pečující a jejich zájmy, ale dalším jeho úkolem je také podpora celé rodiny. Ideální stav je v případě, kdy mají osoby pečující a zaměstnanec mezi sebou vztah rovnocenných partnerů. Zaměstnanec je sice rodině nápomocen, ale měl by být schopen kromě základního poradenství a podpory nabídnout další služby, které by rodina využila, nepřebírá však pravomoc pěstounů (Macala, 2013).

g) V souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěte blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak:

Rozhodnutím soudu nebo v IPOD je dán kontakt oprávněné osoby s dítětem. Nejedná se jen o kontakt osobní, ale třeba i telefonický. Kontakty dítěte s osobami jemu blízkými přispívají k rozvoji identity dítěte. Tento bod klade důraz hlavně na přípravu všech osob na společný kontakt (dítě, pečující a oprávněné osoby), zajištění přípravného kontaktu osoby pečující s oprávněnou osobou, určení a připravení vhodného místa pro setkání, určení, zda je kontakt s oprávněnými osobami přínosem, doprovázení dítěte po celou dobu setkání a pozorování toho, jak se vyvíjí celé setkání (Macala, 2013).

1.7. Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí

S novelizací zákona š. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí mají sociální orgány povinnost se řídit standardy kvality, které jsou nástrojem k dosažení daných cílů organizace. Standardy, by neměly být brány jako formální povinnost. Standardy mají sloužit ke zkvalitnění sociálně-právní ochrany (MPSV, 2014b)

V této kapitole se věnuji jednotlivým standardům kvality sociálně právní ochrany pro OSPOD. (manuál MPSV, 2014b)

Standard č. 1: Místní a časová dostupnost

OSPOD zabezpečuje poskytování sociálně-právní ochrany v jeho celé oblasti správního obvodu. OSPOD má stanovené oficiální hodiny pracoviště, které jsou přizpůsobené určité cílové skupině. Mimo tuto stanovenou dobu je zaručena připravenost daného OSPOD (Vyhláška 473/2012). Nezbytná ochrana je poskytnuta všem osobám spadajícím do cílové skupiny ve stejné rovině (Č. Budějovice, 2016)

Standard č. 2: Prostředí a podmínky

SPO je vykonávána ve vhodných prostorech s odpovídajícím zázemím a kapacitou k potřebné komunikaci s dětmi i rodinou. Kanceláře i pracovníci orgánu SPO jsou dostatečně vybaveni materiálem vhodným pro výkon činnosti s klientem na pracovišti i v terénu. Řadí se sem i hygienické zázemí a ochranné pracovní pomůcky pro zaměstnance (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 3: Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

OSPOD má písemně zpracovaný materiál, který je dostupný a srozumitelný veřejnosti. Informace jsou dostupné přímo na úřadu (jeho veřejných místech) či na internetu (dálkový přístup) (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 4: Personální zabezpečení výkonu sociálně-právní ochrany dětí

OSPOD má organizační normu (graficky znázorněnou) s určitým počtem pracovních míst odpovídajících správnímu obvodu. Každá pozice má definovanou svou náplň práce (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 5: Přijímání a zaškolování

Každý zaměstnanec splňuje kvalifikační dispozice podle zákona a splňuje zvláštní odbornou kvalifikaci v oddíle sociálně-právní ochrany (Jihočeský kraj, 2016). OSPOD má písemně zpracované předpisy pro přijetí nových zaměstnanců a jejich zaškolování. Přijme-li OSPOD stážistu či dobrovolníka musí ho proškolit a uzavřít s ním smlouvu (MPSV, 2012).

Standard č. 6: Profesní rozvoj zaměstnanců

Vedoucí zaměstnanec pravidelně hodnotí své podřízené zaměstnance. OSPOD zajišťuje plynulé vzdělávání zaměstnanců v rozsahu minimálně 6 pracovních dnů v roce, a to kurzy, které mají akreditaci od Ministerstva práce a sociálních věcí (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 7: Prevence

OSPOD vytváří podmínky k ochranné činnosti ve svém správním území. V rámci prevence OSPOD spolupracuje s dalšími subjekty, jako je například Policie ČR, Probační a mediační službou, zástupci škol a školskými zařízeními, poskytovateli sociálních služeb aj. (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 8: Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu

OSPOD má stanovený způsob přijímat oznámení o případu. Každý případ je posuzován podle jeho naléhavosti bez zbytečného prodlužování. Je přidělen určitému koordinátorovi, který postup případu řídí (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 9: Jednání s klientem

OSPOD dodržuje základní principy výkonu sociálně-právní ochrany: dodržuje lidská práva a základní svobody, informuje klienta o postupech, dodržuje individuální přístup, motivuje k starosti o děti, podporuje sociální začlenění klientů. (MPSV, 2014b)

Standard č. 10: Kontrola případu

OSPOD pravidelně provádí kontrolu svých zaměstnanců. Ti vědí, co je po nich žádáno a také, kdo a kdy bude jejich práci kontrolovat. Kontrola se týká všech zaměstnanců, kteří přímo spolupracují s klienty. O každé kontrole je veden záznam (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 11: Rizikové a nouzové situace

Zaměstnanci SPOD jsou obeznámeni s okolnostmi, které mohou nastat ve spojitosti s výkonem sociálně-právní ochrany včetně postupu při jejich

řešení. Dojde-li k nějaké z těchto situací, později se tyto situace probírají a vyhodnocují (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 12: Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Tento standard se řídí směrnicemi MPSV č.j.: 2013/26780-21 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče. Dokumentace jsou vedeny takovým způsobem, aby jim klient rozuměl (MPSV, 2014b).

Standard č. 13: Vyřizování a podávání stížností

Každý klient má právo na podání stížnosti. OSPOD má proto zpracována pravidla pro podávání, vyřizování a evidenci stížnosti, kterými se řídí, a to v takové formě, která je pro klienty srozumitelná (Jihočeský kraj, 2016).

Standard č. 14: Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další subjekty

OSPOD má zpracován přehled kontaktů fyzických a právnických osob v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Pracovníci OSPOD by měli klientům vhodné navazující subjekty poradit. Všichni by se měli snažit připravit dítě na samostatný život. (MPSV, 2014b).

2. Cíl práce a výzkumné otázky

1.8. Cíl práce

Cílem bakalářské práce bylo zjistit zkušenosti pověřených osob s realizací činností v rámci doprovázení pěstounských rodin. Dalším cílem bylo zjistit rozhodující faktory pro realizaci dohod o výkonu pěstounské péče a také zjistit, jak standardy kvality sociálně – právní ochrany ovlivňují výkon pěstounské péče.

1.9. Výzkumné otázky

Pro naplnění cílů bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jaké aspekty doprovázení pěstounských rodin jsou rozhodující pro optimální realizaci dohod o výkonu pěstounské péče u pověřených osob a OSPOD?
2. Jaké výhody nebo nevýhody přináší podepsání dohod o výkonu pěstounské péče?
3. Jaký názor mají pověřené osoby na zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany a jak tyto dle jejich názoru ovlivňují výkon dohody pěstounské péče?

3. Metodika

1.10. Použité metody

K bakalářské práci byl použit kvalitativní výzkum. Ten klade důraz na osobní výklad každého dotazovaného. Tento výzkum neověřuje žádný předem vypracovaný předpoklad, ale pracuje s definovanými otázkami. Dotazovaný se k těmto otázkám vyjadřuje podle svých názorů a zkušeností z praxe, kterými vytváří realitu (Gulová, Šíp, 2013). Můžeme tedy říci, že tento výzkum využívá zásady dynamiky, ojedinělosti a neopakovatelnosti (Miovský, 2006). Cílem je odhalit a seznámit se s tím, jak lidé rozumí, formulují a prožívají sociální realitu. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Pro kvalitativní výzkum byla využita metoda dotazování s technikou polostrukturovaného rozhovoru.

Výhoda polostrukturovaného rozhovoru je v tom, že tazatel má připravené otázky, které chce při rozhovorech probrat. Otázky nemusejí být pokládány ve stejném pořadí, důležité je, aby se v rozhovoru prodiskutovala všechna významná témata k dané problematice. (Hendl, 2008)

Pro analýzu dat byla použita metoda vytváření tzv. trsů. Tato metoda slouží k seskupování a konceptualizaci výpovědí do skupin (např. podle případů, úkazů atd.). Tento proces formuluje skupiny, jež mají opakující se rysy vznikající na základu podobnosti mezi jednotlivými složkami. (Miovský, 2006)

Po získání informací z literatury, která byla použita v teoretické části, byly stanoveny otázky k rozhovorům a ty byly podle potřeby upřesňovány doplňujícími otázkami.

1.11. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo 5 sociálních pracovníků v doprovázejících organizacích z Jihočeského kraje a 2 pečující osoby mající zkušenosti jak s doprovázejícími organizacemi v Jihočeském kraji, tak po celé České republice. Všechny rozhovory se sociálními pracovníky probíhaly v kancelářích

jejich pracovišť. Pečující osoby upřednostňovaly rozhovory v kavárnách v Českých Budějovicích.

Identifikační údaje respondentů jsou popsány v tabulce číslo 2 a 3.

Rozhovory probíhaly v předem stanovených termínech, a to v časových intervalech 40–60 minut od února do dubna 2017. Se svolením respondentů byly rozhovory nahrávány na diktafon a následně přepsány a zpracovány. Před rozhovorem jsem respondenty seznámila s tématem mé BP a ujistila je o zachování jejich anonymity.

Tabulka č. 2: Identifikační údaje respondentů – sociální pracovníci

Respondenti	Označení	Praxe	Vzdělání	Neziskový sektor
Sociální pracovník	R1	5 let	Mgr.	o. p. s.
Sociální pracovník	R2	5 let	Mgr.	o. s.
Sociální pracovník	R3	3 roky	Mgr.	o. p. s.
Sociální pracovník	R4	5 let	Mgr.	z. ú.
Sociální pracovník	R5	1,5 roku	Mgr.	z. ú.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3: Identifikační údaje respondentů – pečující osoby

Respondenti	Označení	Děti v PP	Děti biologické /osvojené/
Pečující osoba	PO1	1	1
Pečující osoba	PO2	9	3

Zdroj: Vlastní výzkum

4. Výsledky

Tato kapitola obsahuje výsledky získané z polostrukturovaných rozhovorů ke kvalitativnímu výzkumu této bakalářské práce.

1.12. Povinné uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče

V okruhu Povinné uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče jsem se zajímala hlavně o pohled sociálních pracovníků na dohodu. Zajímalo mě, jak sociální pracovníci v doprovázejících organizacích dohodu o výkonu pěstounské péče vidí, jestli její povinné uzavírání nějakým způsobem změnilo jejich práci, jak stanovují její obsah apod.

Tabulka č. 4: Pohled na respondentů na dohodu o výkonu pěstounské péče

	Je dohoda důležitá?	Positiva dohody?	Negativa dohody?	Obsah dohody?
R1	Ano	Nastavená stejná míra podpory všem. Stanovuje práva a povinnosti	To ukáže až čas.	Dohoda je daná – práva a povinnosti jsou u všech pěstounů stejná.
R2	Ano	Stejná pravidla pro všechny.	Žádná mě nenapadají.	Kostra je stanovena zákonem, pak záleží na potřebách klienta.
R3	Ano	Vymezení práva a povinnosti	Nic mě nenapadá	Je to více méně stejné, změny řešíme dodatkem.
R4	Ano	Určené povinnosti pěstounů.	Všechno má své.	Všechny dohody máme stejné, ale plány, čeho chceme dosáhnout jsou u každého jiné.
R5	Ano	Vymezený rámec pěstounské péče.	Ted' mě nic nenapadá.	Obsah dohod je u všech klientů stejný, mění se jen jejich cíle a spolupráce v IP.
PO1	Asi je potřebná	Asi to, že jsou tam určené povinnosti i práva pěstounů	Časté kontroly / návštěvy doprovázející organizace	Dohodu jsme dostali od organizace.
PO2	Ne	Nejspíš ty povinnosti a práva.	Jen formální papír	Přinesla nám ji sociální pracovnice.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 4 popisuje přístup sociálních pracovníků i pečujících osob k dohodě o výkonu pěstounské péče. V tabulce je znázorněno, že všichni sociální pracovníci se shodli na tom, že je pro ně dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá. R2 říká: „*Dohoda je pozitivní v obou směrech. Jak pro toho klienta, tak pro nás jako pro neziskovku.*” R1 k tomu dodává: „*V historii také existovaly smlouvy s magistrátem nebo OSPOD. Od roku 2012 je nastavená stejná míra podpory všem. Myslím si, že je to dobře. Přesně stanoví povinnosti a práva pěstounů.*” Dohody o výkonu pěstounské péče byly spouštěčem pro vznik většiny organizací. R3 dokonce říká: „*Naši práci dohody určitě změnily, protože díky tomu my jsme to vůbec začali dělat.*” Žádný ze sociálních pracovníků se k dohodě o výkonu pěstounské péče nevyjádřil negativně.

Pečující osoby berou dohodu o výkonu pěstounské péče spíše jako formalitu. PO1 přiznává: „*...víme, že vyplývají z toho nějaké povinnosti a nějaká teda i práva, ale asi jo.. Původně to byla teda jen formalita, protože jsme věděli, že to musíme ...*” Pro pěstounku PO2 jsou spíše důležitá morální pravidla než byrokratická forma dohod. Názor PO2 na dohodu zní takto: „*Já vůbec nevím, k čemu je to dobrý. Já to teda vždycky podepíšu, ale zírám, kdo to zase co vymyslel. Protože my snad tím, že jsme si ty děti vzali, jsme podepsali nepsanou morální dohodu, že je dovedeme k nějakému šťastnému konci. Já k tomu nepotřebuju nějakou paní X a paní Yovou. Podle mě je to formální papír.*“

Tabulka č. 4 znázorňuje, co je pro sociální pracovníky v dohodě o výkonu pěstounské péče bráno jako pozitivní, ale i jako negativní. Jednoznačně pozitivní je v tom, že určuje hlavně práva a povinnosti pečujícím osobám. R2 konstatuje: „*... pozitivní je, protože klient má jasně vymezený pravidla, co může a nemůže.*” Co se týká negativní stránky dohody, tak ta už tolik jednoznačná není. Všichni sociální pracovníci se museli chvilku zamyslet nad odpovědí, ale žádné konkrétní výhrady k dohodě o výkonu pěstounské péče je nenapadly.

U pečujících osob tomu tak není. I když se shodli na tom, že je v dohodě pozitivní vymezení práv a povinností osob. Pečující osobu PO1 překvapil častý kontakt se sociální pracovníci doprovázející organizace: „*No možná ten častý kontakt s tím pracovníkem tý doprovázející organizace ... jednou za 2 měsíce*

nás navštěvuje no. Což tam si myslím, že by mohla bejt nějaká jakoby podle situace individuální... Individuální posouzení... I když v našem případě to si myslím zatím není nutný no ... Takže by ten kontakt nemusel být tak častý.” PO2, po svých dlouholetých zkušenostech a vnitřním přesvědčení, vidí negativitu dohody hlavně v tom, že nejde o nic jiného než o formalitu.

Další část tabulky zobrazuje, jakým způsobem jsou dohody stanoveny. Většina organizací měla v průběhu výzkumu obsah dohody jasně daný. Individuální přizpůsobení klientům pak vycházelo hlavně z vypracovaného individuálního plánování. Sociální pracovník R3 říká: *„Je to více méně stejný. Akorát když je potřeba nějaká změna udělat tak se to řeší dodatkem.”* R4 popisuje, jakým způsobem k současné finální verzi dohody o výkonu pěstounské péče došlo: *„Máme všechny dohody stejné. Ze začátku jsme se snažili, aby v dohodě bylo vymezeno hlavně to, co konkrétní klienti potřebují, ale pak jsme zjistili, že to není úplně nejlepší postup. Museli jsme pořád něco někam posílat, o něco žádat apod. Tak jsme to udělali tak, že všichni klienti mají stejnou smlouvu a zbytek už upravujeme podle klientových potřeb. V dohodě o výkonu pěstounské péče jsou stanoveny základy a obecné věci, které mají všichni klienti stejné, v tom se dohody neliší. Pak ale sepisujeme plán, čeho chceme dosáhnout a podle toho postupujeme, to má každý klient jinak.“*

Tabulka č. 5: Uzavírání dohod o výkonu PP

	Co předchází podpisu dohody?	Časový interval	Jaké výhody má příprava budoucích pěstounů?
R1	Proškolení od KÚ a seznámení s dohodou	3 dny	Jsou více a lépe informováni
R2	Většinou proškolení od KÚ a vždy osobní setkání s klientem	14 dnů	Je s nimi lepší spolupráce. Ví, co to PP je a nebojí se ptát.
R3	Absolvují přípravu v rámci kraje a osobní setkání s námi	3–7 dní	K nám chodí klienti rovnou z kraje, takže jsou seznámení s tím, co to PP je.
R4	Školení v rámci přípravy z kraje a osobní setkání	Bez intervalu	Lepší spolupráce, dobré navázání vztahů mezi všemi zúčastněnými.
R5	Školení a osobní setkání	Bez intervalu	Potřebné informace, lepší komunikace.

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 5 uvádí podmínky, které musejí zájemci o PP podstoupit před podepsáním dohody o výkonu pěstounské péče. U zprostředkované pěstounské péče musí každý pěstoun absolvovat školení v rámci přípravy k pěstounské péči. Poté následuje osobní setkání se sociálním (klíčovým) pracovníkem doprovázející organizace a seznámení s dohodou o výkonu pěstounské péče. R2 popisuje schůzku s klientem takto: „... *Takže vždycky je sezení, kde vysvětlíme naše principy, naše standardy, jak pracujeme, jaké jsou naše požadavky na spolupráci, co od těch klientů my požadujeme, aby fungovalo, ... a zároveň jim dáváme k tomuhle sezení seznam všech doprovázejících organizací v rámci jihočeského kraje ...*” Ve většině případů se klientům nechá nevyplněná smlouva, aby se s ní mohli seznámit. Klient má čas, aby se rozhodl, s jakou doprovázející organizací dohodu podepíše. Sociální pracovníci R4 a R5 svým klientům nedávají žádný časový interval, ve kterém by se měli rozhodnout, zda s nimi smlouvu podepíše či nikoli. Podle R5: „*Oni ví, že do 30 dnů, co jim je dítě svěřeno, musejí uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Takže je to na nich.*“

Jak je z tabulky zřejmé, všichni ze sociálních pracovníků souhlasí se školením v rámci přípravy na pěstounskou péči. Chválí si znalosti klientů, kterých dosahují díky školení, a usnadňují tak spolupráci s klientem. Podle nich by bylo přínosem, kdyby příprava pěstounské péče zahrnovala i příbuzenské pěstouny (viz tabulka č. 6), jež tuto přípravu nemají ze zákona povinnou.

Tabulka č. 6: Procento příbuzenských pěstounů u doprovázejících organizací

Respondent	R1	R2	R3	R4	R5
Procento příbuzenských pěstounů	60 %	70 %	60–70 %	70 %	70 %
Pro uzákonění přípravy těchto pěstounů	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 6 vyjadřuje procentuální množství příbuzenských pěstounů v organizacích. K návrhu pro školení příbuzenských pěstounů se sociální pracovník R5 vyjádřil: „*Všema deseti PRO, aby i příbuzenští pěstouni chodili na vzdělávací kurzy širšího rozsahu. Určitě by měli projít přípravami. Doba se*

změnila a většina pěstounů své vlastní děti vychovali v jiné době. Myslím si, že minimálně první rok by měli projít nějakým přípravným kurzem pro pěstouny. Pak je s nimi i lepší spolupráce, když jsou lépe informováni.”

Tabulka č. 7: Kontrola dohod o výkonu PP

Respondent	Jak u Vás probíhá kontrola dohod?	Jaká je Vaše spolupráce s OSPOD?
R1	V průběhu návštěv minimálně jednou za 2 měsíce	Dobrá
R2	V průběhu návštěv u pěstounů	Jak s kterým OSPOD
R3	V průběhu návštěv, rozhovorů apod.	Dobrá, příjemná
R4	Neříkáme tomu kontrola, spíš návštěvy	Záleží na lidech
R5	Kontrolu spíše necháváme OSPOD	Vynikající
PO1	Chodí k nám pracovnice OSPOD jednou za půl roku.	Nemáme s tím problém
PO2	Asi by měl OSPOD	Už se moc nevidáme

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 7 vyjadřuje, jakým způsobem kontrolují doprovázející organizace a OSPOD dodržování dohod o výkonu pěstounské péče. Sociální pracovníci doprovázejících organizací se s kontrolou příliš neztotožňují. Spíše tuto kontrolu nazývají návštěvou. Tuto „kontrolu“ musí ze zákona absolvovat minimálně jednou za dva měsíce, ale přizpůsobují ji individuálně podle potřeb klientů. Kontrolní složku spíše upozadují a přenechávají ji OSPOD. OSPOD má tuto povinnost jednou za půl roku.

Tuto tezi potvrzují i odpovědi pečujících osob, které uvedly, že kontrolu u nich v rodině vykonávají pracovníci OSPOD jednou za půl roku.

Pečující osoba PO1 nemá s OSPOD žádný problém. Setkání s OSPOD bere jako formální setkání jednou za půl roku. Kdežto pečující osoba PO2 má k OSPOD podle svých zkušeností určité výhrady: *„Oni by si měli hledět, jestli chodí děti do školy pravidelně, a nejen jestli mají potvrzení o studiu. Tohle si myslím, že by ty ospod'ačky měly kontrolovat! Když už na ty děti dostávají nějaké gro peněz, tak jestli alespoň ty děti chodí do školy. Oni jdou po nás jako*

nejslabším článku bránících se lidí, protože oni tam můžou udělat tzv. štáru. Což u nich (osob, které si na ně dokáží otevřít pusy) neudělají. Oni spadnou ze schodů podělaný strachy a v životě tam nevkročí. Oni potřebují na někom udělat výkon... Doufám, že ta vaše generace uzákoní to, co už je ve světě běžné. To že bude chodit prodloužená ruka zákona a bude dodržovat nějaká pravidla a budou něco vykazovat.“

Ve většině případů je spolupráce doprovázejících organizací s OSPOD bezproblémová, ale existují i situace nebo klienti, se kterými je spolupráce složitější. Jak uvádí sociální pracovníce R4: *„Všechno je o lidech. Většinou je spolupráce s OSPOD v pohodě, ale je to i hodně o tom, jak si s tima lidma sednete. Samozřejmě, i takové situace jsou. Ale na naši práci by to nemělo mít vekej vliv.“*

Spolupráce doprovázejících organizací a OSPOD spočívá většinou ve stanovení IPOD a v případě, kdy organizace potřebuje pomocnou ruku zákona. Pěstouni berou OSPOD jako doprovázející organizaci pomáhá v případě, kdy potřebují s něčím pomoci, neví si rady apod. Kdežto OSPOD berou jako zákonnou autoritu, jež dohlíží na to, aby bylo vše podle psaných pravidel.

Tabulka č. 8: Standardy kvality

Respondent	Co si o SQ myslíte?	Ovlivňují SQ vši práci?	Proběhla u Vás kontrola?
R1	Určitě, musí být.	Ano	Ano
R2	Jsou zapotřebí	Ano	Ano
R3	Myslím si, že potřeba jsou	Ano	Ano
R4	Myslím si, že jsou určitě potřeba	Ano	Ne
R5	Nejsou mojí silnou stránkou, ale určitě jsou potřeba.	Ano	Ne

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 8 znázorňuje otázky mířené k sociálním pracovníkům zaměřující se na standardy kvality. Z tabulky je zřejmé, že jsou SQ pro sociální pracovníky potřebné, i když ne vždy jsou z nich nadšení. Například R4 přiznává: „*Samozřejmě mě štve, protože nás nutí, abychom něco dělali, někdy mi to přijde jen jako formalita, ale někdy je dobré, že je máme ... aby bylo jasné třeba jak se má postupovat nebo jak se mají některé věci řešit apod. ... Myslím si, že jsou určitě potřeba.*” R2 dodává: „*...bez nich v dnešní době asi nikam nehnem.*” I sociální pracovnice R1 si je vědoma toho, že jsou SQ důležité, ale také uvádí: „*... někdy mi přijde, že je to spíš sekýrování v něčem.*”

Standardy kvality ovlivňují práci sociálních pracovníků hlavně v pracovních postupech, jež by měly být pro všechny stejné a práci sociálních pracovníků ulehčovat. Většina doprovázejících organizací si standardy nastavuje podle způsobu jejich práce, na který jsou zvyklí a který se jim osvědčil. Sociální pracovnice R3 uvádí: „*Samozřejmě tím, jak se praxe vyvíjí – celkově dohody, doporučení je celkem nová věc – tak se vyvíjí i standardy. Takže to znamená že se musejí aktualizovat.*”

Tabulka uvádí, kolik respondentů již mělo kontrolu SQ a které kontrola teprve čeká. Kontrolu standardů prováděl příslušný ÚP, jenž kontroloval, co je ve standardech kvality psáno a zda jsou postupy dodržovány. Všechny kontrolované organizace prošly kontrolou bez větších problémů. Ke kontrole SQ se vyjádřil sociální pracovník R2 s připomínkou: „*Problém je v tom, jakým*

způsobem jsou SQ kontrolovány. Protože někdo Vám na SQ řekne, máte pracovat tak či onak, a pak vám druhý orgán, který má na starosti jen ty finance, řekne, ale takhle pracovat nemůžete, protože to je z ekonomického hlediska nevhodné. Například. Takže si myslím, že by se měla ujednotit kontrola SQ ve spolupráci s čerpáním příspěvků tak, aby si nerozporovaly jednotlivé pracoviště.”

Tabulka č. 9: SQ sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby

Respondent	Myslíte si, že je v ČR zajištěna ochrana práv a zájmů dětí?	Jak pracujete se sociálním prostředím dítěte?	Jaké jsou Vaše pracovní postupy?	Jak pracujete se změnami situací
R1	Ano	Rozhovory, konzultace	IPOD	Komunikujeme o nich
R2	Ano	Případová konference	SQ, IPOD	Případová konference
R3	Ano	Všemi možnými způsoby. Hlavně o tom mluvíme.	SQ, IPOD, domluva	Konzultace
R4	Ano	Podle toho, co klient potřebuje.	SQ, IPOD	Konzultace
R5	Ano	Podle situace klienta.	Podle potřeby, IPOD	Konzultace

Zdroj: Vlastní výzkum

U pověřených osob byl výzkum zaměřen na některé ze standardů kvality určené pověřeným osobám. Všechny standardy mají daný základ ze zákona, který musejí pověřené osoby dodržovat. Další nastavení standardů záleží na dané organizaci.

Všichni sociální pracovníci se jednoznačně shodli v tom, že v České republice je ochrana práv a zájmů dětí dodržována. R4 podotkla: „*Já bych řekla, že ano, ale nevím, jak bych to měla měřit. My se určitě snažíme, aby byla práva dětí dodržována a chráněna.*” Sociální pracovnice R5 k tomuto dodává: „*Když se na to podívám celosvětově, tak si myslím, že jsme na tom velmi dobře. Spíše jsme v té polovině, kde práva dětí jsou, ale chybí jejich povinnosti.*”

Výzkum se věnoval i sociálnímu prostředí dítěte. Vzhledem k tomu, že je v oslovených doprovázejících organizací tvoří až 70 % příbuzenská pěstounská

péče, tak se ve většině případů jejich sociální prostředí nemění. Ale jsou i situace, kdy je zapotřebí se sociálním okolím dítěte pracovat a podpořit všechny zúčastněné strany. R3 říká: „*Určitě ano. Podpora přirozeného prostředí dítěte probíhá všemi možnými způsoby. My se snažíme, aby to dítě fungovalo jak v rodině, tak v nějakým jeho sociálním okolí. Ať už je to škola, zájmový kroužky a takový... Takže v tomhleto rodiny určitě podpoříme.*”

Každá organizace má své pracovní postupy zakotvené ve SQ sociálních služeb. Ať už jde o běžný postup nebo řešení nějakého problému. Někteří sociální pracovníci se při postupech řídí také IPOD – tedy individuálně podle potřeby klientů. R3 přímo sděluje: „*Takže přístup je individuální, ale ty procesy jako takový jsou nastavený. ... zařadit tu individuální práci do těch kolonek standardů je docela těžky.*”

Doprovázející organizace pracují i se situacemi, jež přinesly nebo mohou přinést do života klienta či dítěte nějaké změny. Tabulka jednoznačně ukazuje, že sociální pracovníci považují za důležité o situacích komunikovat. Snaží se s dítětem mluvit o dané situaci z více úhlů pohledů. Samozřejmě v případech, kdy pěstouni situace zvládají sami, jim klíčový pracovníci nebrání. Poskytnou jim radu v případě, kdy si o to pěstouni sami řeknou. Například R5 je toho názoru, že: „*spolupracujeme, když nastane nějaký problém a pěstouni nás o to požádají. V případě, kdy to pěstouni zvládají sami, tak je necháváme. Čím více věci zvládají a čím větší kompetence mají, tím lépe.*”

5. Diskuse

V bakalářské práci jsem se zabývala zkušenostmi doprovázejících organizací při realizaci dohod o výkonu pěstounské péče. Sociální šetření bylo provedeno s klíčovými pracovníky doprovázejících organizací v Jihočeském kraji a s pečujícími osobami. Sociální šetření bylo orientováno na realizaci dohod o výkonu pěstounské péče a vliv standardů kvality na výkon pěstounské péče.

Bakalářská práce má dvě části. První část je teoretická, popisuje současný stav dané problematiky s pomocí literatury. Druhá část je praktická. Ve druhé části jsem využila metodu dotazování a formu polostrukturovaného rozhovoru. Spolupracovala jsem celkem se 7 respondenty z Jihočeského kraje – 5 sociálních pracovníků a 2 pečující osoby. Základem rozhovoru byly předem připravené otázky k danému tématu, které byly v průběhu rozhovoru upřesňovány doplňujícími otázkami. Všechny rozhovory byly se svolením respondentů nahrány na diktafon a následně přepsány do elektronické podoby. Pro analýzu dat byla použita metoda vytváření tzv. trsů.

Jedním z cílů mé bakalářské práce bylo: **Zjistit zkušenosti pověřených osob a OSPOD s realizací činností v rámci doprovázení pěstounských rodiny.**

Všichni sociální pracovníci se shodli, že realizace činnosti je založena na povinném uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, která je podle novelizace zákona o sociálně právní ochraně dětí povinná pro všechny pečující osoby. Podle MPSV (2012) má mít každá dohoda o výkonu pěstounské péče stanovena práva a povinnosti jak pečujících osob, tak pověřené osoby se kterou osoba dohodu, uzavírá. MPSV (2012) dále uvádí, že dohody jsou upravené podle zvláštních potřeb rodiny a dítěte. Z výzkumu vyplynulo, že všechny oslovené doprovázející organizace potvrzují, že dohoda slouží hlavně k určení práv a povinností zúčastněných osob. Většina doprovázejících organizací má smlouvu jasně stanovenou a s každým klientem stejnou. Dohody se upřesňují pomocí IPOD. R2 se k obsahu dohod vyjadřuje takto: „... ta kostra je daná tím zákonem, a pak už si to každý upravuje podle svých potřeb.“ R4 dodává: „Ze začátku jsme se snažili, aby v dohodě bylo vymezeno hlavně to, co konkrétní

klienti potřebují, ale pak jsme zjistili, že to není úplně nejlepší postup. Museli jsme pořád něco někam posílat, o něco žádat apod. Tak jsme tu udělali tak, že všichni klienti mají stejnou smlouvu a zbytek už upravujeme podle klientových potřeb.”

Pémová (2012) uvádí, že IPOD se soustředí na potřeby nejen dítěte, ale i na potřeby celé rodiny. Postupem času se musejí IPOD obnovovat, aby splňoval svůj smysl.

Za sepisování a dodržování IPOD odpovídá OSPOD. Většina pracovníků OSPOD spolupracuje na sepisování IPOD s doprovázející organizací, jež rodinu doprovází (pokud doprovázející organizací není sám OSPOD). V těchto případech dochází k ideálnímu nastavení IPOD. Sociální pracovníci doprovázejících organizací se vídají se svými klienty mnohem častěji než OSPOD samotný. Proto ví o potřebách a problémech rodin více a může pomoci s přijatelným nastavením IPOD. V praxi tato spolupráce sociálních pracovníků funguje buď na bázi osobního setkání, nebo komunikaci po telefonu. Sociální pracovnice R3 přímo uvádí, že: *”Spolupracujeme hlavně na IPOD, to je vlastně to gro naší práce.”* Spolupráce mezi doprovázejícími organizacemi a OSPOD je velice důležitá, ale ne vždy funguje. V některých případech OSPOD sepíše IPOD bez jakékoli spolupráce a doprovázející organizaci ho jen zašle. V těchto případech si doprovázející organizace IPOD upraví podle svého uvážení tak, aby byl rodině sepsán na míru.

Dodržování dohody o výkonu pěstounské péče a individuálního plánu ochrany dítěte kontroluje OSPOD jednou za půl roku. Doprovázející organizace se spíše ztotožňují s pojmem návštěva než kontrola. R4 se ke kontrolám vyjadřuje takto: *„...spíše je to taková návštěva a navazování přátelských kontaktů ... Prostě rozhovory, komunikace a poslouchání...”* Klíčoví pracovníci doprovázejících organizací navštěvují rodiny jednou za dva měsíce, jak uvádí MPSV (2012). V případě, kdy je to zapotřebí, navštěvují rodiny v častějších časových intervalech. V průběhu těchto návštěv si klíčoví pracovníci s pečujícími osobami i dětmi povídají. Během těchto rozhovorů probírají různé situace, které se v rodinách odehrávají. Úkolem sociálního pracovníka je odhalit problémy, jež by v rodině mohly být a následně je řešit.

Dalším cílem bakalářské práce bylo: **Zjistit rozhodující faktory pro realizaci dohod o výkonu pěstounské péče.**

Z výzkumu vyplývá hned několik důležitých faktorů, které předcházejí uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Jedním z těchto faktorů je **rozhodnutí** a **přesvědčení** pečující osoby, že se o dítě chce starat a vzít si ho do péče. Pečující osoby uvádí důvody, které je vedly k rozhodnutí vzít si dítě do pěstounské péče. PO2 uvedla: „*Odjakživa jsem děti hlídala ... Ano, je to smysl života, moje poslání. Proto jsem tu měla být. Protože to asi s dětskama prostě umím.*” Důvod PO1 byl: „*Já jsem měla nějaké zdravotní problémy, takže jsem věděla, že normální těhotenství by bylo komplikovaný nebo by mě mohlo i na životě ohrožovat. Takže ... Tohle pro nás byla úplně přirozená cesta.*”

Výzkum potvrzuje tvrzení Macali (2013), jež tvrdí, že odborná příprava pěstounů je důležitá jak pro pěstouny, děti, tak i pro vzájemnou spolupráci s doprovázející organizací i OSPOD. Všichni sociální pracovníci se shodli na tom, že práce s proškolenými pečujícími osobami je mnohem lepší než s těmi neproškolenými.

Přípravné **školení** se týká zprostředkovaných pěstounů, kteří mají tuto povinnost danou ze zákona. Na školení se dozví, co to PP je, co se od pěstounů vyžaduje a očekává, s čím je dobré do budoucna počítat apod. Školení jsou vedena KÚ a až poté se pěstouni dostávají do kontaktu s doprovázejícími organizacemi.

Přípravné školení se nevztahuje na příbuzenské pěstouny. Příbuzenským pěstounům bývá dítě přiřknuto na základě **rozhodnutí soudu** v případě, kdy rodinu postihne nepříznivá životní / rodinná situace. Respondent R2 vysvětluje: „*Problém nastává v tom, když je to příbuzenská pěstounská péče. Tak ta příprava tam chybí. A tím pádem je s nimi daleko větší práce v tom prvopočátku vysvětlit jim, co je to vlastně ta PP.*” Zároveň uznává, že ne vždy je příprava příbuzenských pěstounů možná. Oslovení respondenti by byli pro uzákonění povinné přípravy i pro příbuzenské pěstouny. Z výzkumu vyplývá, že příbuzenští pěstouni tvoří 70 % pěstounské péče. Jeden z návrhu, který by spočíval v zavedení častějšího školení pěstounů v prvním půlroce, kdy je pěstounům dítě svěřené.

Dalším a posledním cílem výzkumu bylo: **Zjistit, jak standardy kvality sociálně-právní ochrany ovlivňují výkon péstounské péče.**

Respondenti se shodují, že standardy kvality jsou pro jejich práci **důležité**, ale ne všichni se v nich zrovna dobře orientují. Všichni si uvědomují, že jsou situace, v nichž by se bez standardů kvality neobešli. Zároveň přiznávají, že je berou spíše jako formalitu a papírování. Tato praxe se rozchází s výrokem MPSV (2014), který se standardy kvality popisuje jako nástroj, jenž napomáhá zvyšovat kvalitu sociálně-právní ochrany. R4 se přiznává: „*Samozřejmě mě štve, protože nás nutí, abychom něco dělali, někdy mi to přijde jen jako formalita, ale někdy je dobré, že je máme – třeba když je daný nějaký postup, tak se máme na co obrátit, kam podívat.*”

Většina sociálních pracovníků se vyděsila, když slyšeli, že se bakalářská práce zabývá SQ a vypadalo, to jako by s nimi nebyli úplně ztotožnění. V průběhu rozhovorů sociální pracovníci tuto domněnku vyvrátili. Bylo vybráno 5 standardů kvality, kterými se výzkum zabýval. Žádný ze sociálních pracovníků neměl problém, na otázky ohledně konkrétních standardů kvality, odpovědět. Možná si neuvědomují přesné znění standardů nebo jejich přesný obsah. Přesto o nich každý sociální pracovník ví a pracují podle nich i když nevědomě.

6. Závěr

V bakalářské práci, která nese název „*Zkušenosti doprovázejících organizací při realizaci dohod o výkonu pěstounské péče*“ jsem se zabývala Dohodou o výkonu pěstounské péče a standardy kvality v souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Bakalářská práce měla stanoveny tři cíle. Prvním cílem bylo zjistit zkušenosti pověřených osob a OSPOD s realizací činnosti v rámci doprovázení pěstounských rodin. Dalším cílem bylo zjistit rozhodující faktory pro realizaci dohod o výkonu pěstounské péče a třetím a posledním cílem bylo zjistit jak standardy kvality sociálně-právní ochrany ovlivňují výkon pěstounské péče.

Ve výzkumné části jsem použila metodu dotazování s technikou polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor byl tvořen celkem sedmi respondenty z Jihočeského kraje – 5 sociálních pracovníků a 2 pečující osoby. Rozhovory byly se svolením respondentů nahrávány na diktafon a poté přepsány do elektronické podoby.

Pro výzkumné šetření byly stanoveny tři výzkumné otázky. 1. Jaké aspekty doprovázení pěstounských rodin jsou rozhodující pro optimální realizaci dohod o výkonu pěstounské péče u pověřených osob a OSPOD? Všichni respondenti se shodli na tom, že jeden z nejdůležitějších aspektů je rozhodnutí pěstounů se o dítě starat. Dalším důležitým hlediskem je vzdělávání pěstounů před i během pěstounské péče. Většina sociálních pracovníků by souhlasila se zavedením speciálního povinného přípravného školení i pro příbuzenské pěstouny. Dalším důležitým aspektem je rozhodnutí soudu, který dítě do pěstounské péče přidělí.

2. Jaké výhody nebo nevýhody přináší podepsání dohod o výkonu pěstounské péče s pověřenou osobou a jaké s OSPOD? Jak z pohledu sociálních pracovníků, tak z pohledu pěstounů je OSPOD brán spíše jako kontrolní orgán, který dohlíží na dodržování IPOD, práv a povinností. Výhodou podepsání dohody o výkonu pěstounské péče s pověřenou osobou je v čase, který mohou sociální pracovníci dané organizace svým klientům poskytnout, přátelský přístup, který je pro pečující osoby důležitý, a také služby a aktivity, které mohou pověřené osoby klientům nabídnout.

3. Jaký názor mají pověřené osoby na zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany a jak tyto dle jejich názoru ovlivňují výkon dohody pěstounské péče? Všechny sociální pracovníci považují zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany za důležité a potřebné. Jsou brány jako základ práce pověřených osob, který určuje, jakým způsobem mají sociální pracovníci pracovat. Sociální pracovníci vnímají standardy kvality jako donucovací nástroj k práci, ale také zároveň i jako vodítko a v nepříznivých situacích jako podporu.

Všichni sociální pracovníci si uvědomují, že jejich práce se bude neustále vyvíjet. Proto počítají s dalšími novelizacemi a aktualizacemi zákonů, dohod i standardů kvality.

Tato bakalářská práce může sloužit k seznámení s pěstounskou péčí a jejím fungováním v České republice po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí. V budoucnu může tato bakalářská práce sloužit k optimálnímu nastavení výkonu pěstounské péče.

7. Zdroje

BOWLBY, J. 2013. *Ztráta: smutek a deprese*. Praha: Portál 2013. ISBN 978-80-262-0355-1.

Č. BUDĚJOVICE. 2016. Standardy kvality SPOD. C-budejovice.cz. [online].
© Statutární město České Budějovice. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:
<http://www.c-budejovice.cz/cz/skolstvi-zdravotnictvi-socialni-pece/socialni-pece/stranky/standardy-kvality-spod.aspx>

ČADILOVÁ, O. 2010. Rodina. [online]. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z:
http://www.szsemb.cz/admin/upload/sekce_materialy/Rodina.pdf

ČESKO, 1999. Zákon č. 359/1999 ze dne 9. prosince o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*.

ČESKO, 2012. Zákon č. 89/2012 ze dne 3. února občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*.

DĚTI PATŘÍ DOMŮ. 2016. Pěstounská péče. *Detipatridomu.cz* [online].
© 2016 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z:
<http://www.detipatridomu.cz/pestounska-pece/>

DLOUHÁ, P. 2017. Dávky pěstounské péče v roce 2017: Kolik můžete čerpat. *Peníze.cz* [online]. ©2017. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z:
<http://www.penize.cz/file/193532-zadost-o-davku-pestounske-pece-prispevek-pri-prevzeti-ditete>

ELIÁŠ, K. et al. 2012. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit. ISBN 978-80-7208-922-2.

GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V., RYMEŠ, M. 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada 2011.

ISBN 978-80-247-2798-1.

GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. 2013. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-4368-4.

JIHOČESKÝ KRAJ. 2016. Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí. *Kraj-jihocesky.cz* [online.] ©2016. [cit.2017-02-20]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/2009/standardy_kvality_spod.htm

KRÁLÍČKOVÁ, Z. 2001. *Pěstounská péče a její místo v rámci institutů náhradní výchovy v právním řádu České republiky*. Právní obzor: časopis Ústavu štátu a práva Slovenskej akademie vied, Bratislava: Súpvenská akadémia vied, ISBN 0032-6984.

KUBÍČKOVÁ, H. 2011. *Dítě – rodina – instituce, aneb, Jak neztratit budoucnost*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7464-017-9.

LOVASOVÁ, L. 2006. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN: 80-86991-66-0.

MACELA, M. 2013. *Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/33463-211.

MACELA, M., HOVORKA, D., KŘÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. 2015. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 890 s. ISBN 978-80-7478-727-0.

MATĚJČEK, Z. et al. 1999. *Náhradní rodinná péče*. Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.

MATOUŠEK, O. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.rozš. a přeprac. vyd. Praha: SLON. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0522-7.

MENTRIX. Náhradní rodinná péče. *Mentrix.cz* [online]. © 2012 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: http://mentrix.cz/index.php?pg=Priprava_zadatelu_o_NRP

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2012. *Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Odbor rodiny a ochrany práv dětí. Dostupné z: <http://www.unie-otcu.cz/novela.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2013a. *Formy náhradní rodinné péče*. [online]. © 2013 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2013b. Žádost o zařazení do evidence žadatelů. *Mpsv.cz* [online]. ©2013. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14259/zadost_zarazeni_210113.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014a. *Manuál implementace Standardů kvality sociálně-právní ochrany*. [online]. © 2014. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19081/manual_PO.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014b. *Manuál implementace standardů kvality SPOD pro orgány SPOD*. [online]. © 2014 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/>

18313/manual_OSPOD.pdf

MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

MÜLLEROVÁ, L. 2013. *Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-058-7.

NÁHRADNÍ RODINA. 2013. Cesta dítěte do náhradní rodinné péče. *Nahradnirodinapece.cz* [online]. © 2013 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/cesta_ditete_do_nahradni_rodinne_pece

PÉMOVÁ, T., PTÁČEK, R. 2012 *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada,. ISBN 978-80-247-4317-2.

PORTÁL. 2016. Náhradní rodinná výchova. Odměna pěstouna. [online]. © 2016 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/>

SDRUŽENÍ PĚSTOUNSKÝCH RODIN. 2016. *Pěstounská péče*. [online]. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.detipatridomu.cz/pestounska-pece/>

SHOOLER, Jayne E., ATWOOD, T. 2008. *The whole life adoption book: realistic advice for building a healthy adoptive family*. Rev. and updated. Colorado Springs, CO: NavPress. ISBN 978-1-60006-165-3.

SMOLÍKOVÁ, V. 2014. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-87475-43-0.

SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V. 2013. Situace v pěstounské péči v České republice. In: *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3821-4.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd., Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

ZEZULOVÁ, D. 2012. *Domov je místo, odkud tě nevyhodí... ani když vyrosteš*. 2. vyd. Praha: Smart Press. ISBN 978-80-87049-50-1.

ZEZULOVÁ, D. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

8. Přílohy:

Příloha 1 – Vzor žádosti o zařazení do evidence vhodných žadatelů.

Příloha 2 – Žádost o dávku při převzetí dítěte

Příloha 1 – Vzor žádosti o zařazení do evidence vhodných žadatelů.

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:		Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :		Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :		Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce:	
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ :	Č. orient.: PSČ:
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce:	
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ :	Č. orient.: PSČ:
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

II. Žadatel:

Příjmení:		Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :		Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :		Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce:	
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ :	Č. orient.: PSČ:
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce:	
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ :	Č. orient.: PSČ:
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

1) Uvedte všechna jména osoby.

2) Kolonku Rodné příjmení vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

3) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uveďte v kolonce Rodné číslo v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

4) Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

*) Nehodící se škrtněte.

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podílející se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V		dne	.	.	20
---	--	-----	---	---	----

podpis žadatelky

V		dne	.	.	20
---	--	-----	---	---	----

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

Formuláře žádosti naleznete na internetové adrese <http://www.mpsv.cz>.

Zdroj: MPSV, 2013.

Příloha 2 – Žádost o dávku při převzetí dítěte

DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o dávku pěstounské péče - příspěvek při převzetí dítěte

A. Žadatel - pěstoun, poručník¹⁾ nebo osoba, které bylo dítě před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče svěřeno do péče nahrazující péči rodičů²⁾, anebo osoba, která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte:

Příjmení:	Jméno:	Titul:
Rodné příjmení ³⁾ :	Rodné číslo v ČR ⁴⁾ :	
Trvalý pobyt ⁵⁾ : Obec: Část obce:		
Ulice: Č. p.: Č. orient.: PSČ:		
Telefon:	E-mail:	

B. Dítě, které bylo převzato do pěstounské péče nebo do péče poručníka anebo do osobní péče žadatele, který má zájem se stát pěstounem nebo poručníkem:

Příjmení:	Jméno:
Rodné číslo v ČR ⁴⁾ :	Datum převzetí dítěte: . . . 20

C. Dávku mi zašlete:

Zaškrtněte prosím jednu z následujících čtyř variant a do příslušné tabulky uveďte doplňující informace.

na účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK:

Číslo účtu:	Kód banky:	Specifický symbol ⁶⁾ :
-------------	------------	-----------------------------------

na účet zahraničního peněžního ústavu v EU:

Příjemce	IBAN:	Měna:
	Název:	
	Adresa: Město:	Stát:
(uveďte alespoň město a stát)		
Banka příjemce	BIC/SWIFT:	
	Název:	
	Adresa: Město:	Stát:
(uveďte alespoň město)		

1) § 43 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

2) Osobě, které bylo dítě před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče svěřeno do péče nahrazující péči rodičů, náleží příspěvek při převzetí dítěte nejdníve 1. ledna 1998.

3) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

4) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo v ČR** datum narození ve tvaru den, měsíc, rok a pohlaví ve tvaru: M nebo Ž (muž nebo žena).

5) § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

6) Kolonku **Specifický symbol** vyplňte v případě Československé obchodní banky pro účty s číslem 6699.

PROSIM OBRAŤTE
09 01 01 102 B

poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR

poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR:

Obec:	Část obce:
Ulice:	Č. p.: Č. orient.: PSČ:

D. Údaje pro vyplacení dávky v rámci Evropské unie:

Pokud měl žadatel ke dni převzetí dítěte trvalý pobyt na území ČR⁷⁾, část D nevyplňujte a přejděte k části E.

Údaje o žadateli:

Státní příslušnost:
Zaměstnaní nebo dávky v nezaměstnanosti v ČR ⁷⁾ :

E. Prohlášení žadatele:

Veškeré údaje v této žádosti jsou pravdivé a jsem si vědom(a) případných následků, které by pro mne z nepravdivých údajů vyplývaly. Podpisem rovněž dávám svůj výslovný souhlas k tomu, aby státní orgány sdělily příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, údaje o přihlášení se k trvalému pobytu.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V	dne	. . 20	Podpis žadatele:
---	-----	--------	------------------

K žádosti prosím doložte:

- pro všechny uvedené osoby průkaz totožnosti, u dětí do 15 let rodný list
- rozhodnutí o svěřeni uvedeného dítěte do péstounské péče nebo rozhodnutí soudu, kterým byl žadatel ustanoven jako poručník tohoto dítěte; obdobně dočasné svěřeni do péče před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péstounské péče prokažte rozhodnutím příslušného orgánu; obdobně osobní péči o dítě, k němuž nemáte vyživovací povinnost, a to po dobu, kterou probíhá soudní řízení o ustanovení poručníkem dítěte, prokažte dokladem o zahájení řízení o ustanovení poručníkem dítěti
- v případě, že žadatel je občanem jiného státu EU a na území ČR neměl ke dni převzetí dítěte trvalý pobyt⁷⁾, jeho pracovní smlouvu nebo potvrzení o pobírání dávek v nezaměstnanosti

Formuláře všech uvedených potvrzení a dokladů najdete na internetové adrese <http://portal.mpsv.cz/forms> nebo si je vyzvednete na pracovišti příslušného úřadu, který o dávce rozhoduje. Na toto pracoviště se také obraťte, pokud budete mít při vyplňování pochybnosti.

⁷⁾ Jestliže příslušná osoba byla ke dni převzetí dítěte v ČR zaměstnána nebo od úřadu práce v ČR pobírala dávky v nezaměstnanosti, uveďte ANO, jinak kolonku proškrtněte.

9. Seznam použitých zkratk

IPOD – Individuální plán ochrany dětí

KÚ – Krajský úřad

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NOZ – Nový občanský zákoník

NRP – Náhradní rodinná péče

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

OÚ – Obecní úřad

OÚORP – Obecní úřad obce s rozšířenou působností

PP – Pěstounská péče

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu